

PSİKOLOJİK DANIŞMADA BİR DEĞERLENDİRME TEKNİĞİ: AMAÇ ERİŞİM ÖLÇEKLERİ

Doç. Dr. Serdar ERKAN

Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi

Çağdaş psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin taşınması beklenen niteliklerden birisi de net ve açık bir biçimde değerlendirilebilir olmasıdır.

Danışma sürecinin değerlendirilmesi danışman ve danışanlara psikolojik danışma süreci boyunca ne ölçüde ilerleme kaydedildiği hakkında geribildirim alma ve buna dayanarak süreci yönlendirebilme olanağı vermektedir. Ayrıca bu yolla bu hizmetlerin etkililiği konusunda velilere, yöneticilere ya da bu hizmetleri mali yönden destekleyen kurum ya da kişilere somut veri sağlamak mümkün olabilmektedir.

Psikolojik danışmada değerlendirme için kullanılan yöntemlerden birisi de "amaç erişim ölçeklemesidir" (goal-attainment scaling). Söz konusu teknik psikiyatrik hastalara yönelik tedavinin değerlendirilmesi amacıyla geliştirildiyse de; eğitim, rehabilitasyon, tıp, sosyal çalışma, bağımlılık tedavisi, özel eğitim, hemşirelik gibi. bir çok alanda uygulanmaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik de bu alanlardan birisidir. Ayrıca çeşitli sistemlere uygulanan programların değerlendirilmesinde de uygulanmaya başlanmıştır. Yöntemin büyük rağbet görmesinin temel nedeni kişiye ya da programa özel olmasıdır. Klasik değerlendirme yönteminde tedavinin başında ve sonunda standart bir ölçeğin uygulanması ve puanlardaki farka bakılması söz konusudur. Bir çok durumda ölçeklerdeki maddelerin önemli bir bölümünün uygulanan kişiyle ilgisi yoktur. Amaç erişim ölçekleri ile standart testler arasındaki fark, konfeksiyon ürünü bütün bedenlere tek ölçü bir giysi ile terzi yapımı giysi arasındaki farka benzetilebilir (Smith, 1994). Öte yandan klasik değerlendirme yaklaşımında kullanılan ölçeklerden elde edilen sonuçlar, amaç erişim ölçeklerinde olduğu gibi kolayca bir tedavi ya da müdahale

planına dönüştürülemez. Aşağıda bu ölçeklerin hazırlanması, değerlendirilmesi ve yöntemin zayıf ve güçlü yanları tanıtılmıştır.

Amaç Erişim Ölçeğinin Hazırlanması

Amaç Erişim Ölçekleri aşağıda verilen işlemler sonucunda oluşturulur (Maher ve Barbrack 1984; Smith, 1994, Mac Kay ve Somerville,1996).

1. Danışman ve danışan tarafından üzerinde odaklaşılacak problemlerin ya da geliştirilecek davranışların belirlenmesi.
2. Seçilen problem ya da davranışların amaç haline dönüştürülmesi (Genellikle iki ile beş arasında amaç ele alınmaktadır).
3. Her bir amaç için kısa bir başlık belirlenmesi (ölçek isimleri).
4. Her bir amacın öneminin belirlenmesi. Danışan için her bir amaç eşit ağırlıkta öneme sahip olabileceği gibi farklı ağırlıklarda da olabilir. Amaçlar belirlenirken danışmanın danışanla bu konuyu tartışarak amaçların görece ağırlıklarını da belirlemesi gerekir. Ağırlıklar genellikle 1-5 ya da 1-10 arasında değişen bir ranjda yer alır ancak bu konuda bir sınırlama yoktur.
5. Her bir amaç için bir gösterge belirlenmesi (Örneğin depresyon için şu göstergeler uygun olabilir: (Ağlama, intihar düşünceleri, sosyal yalıtım, çaresizlik duyguları, kilo kaybı, uyku bozuklukları v.b. gibi).
6. Göstergeleri kullanarak yardım sürecinin sonunda ya da belirlenen bir izleme süresinin sonunda ulaşılmaması beklenen düzeyin tesbit edilmesi. Sürecin en zor basamağı bu işlemdir denilebilir. Söz konusu düzey bir önceki adımda saptanmış olan göstergenin frekansı, oranı, ortaya çıkma yoğunluğu gibi niceliksel bir biçimde ifade edilir. Bazı durumlarda ise niteliksel ifadeler kullanılabilir. Bu konuda başarılı bir kestirimde bulunabilmek için danışman ya da amaç oluşturucuların üzerinde çalışılacak konuda yapılan danışma ya da müdahalelerin genel sonuçları, danışanın kapasitesi, bu işe ayrılan zaman ve kendi beceri düzeyleri hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekir. Bu düzeye ulaşmak için izlenecek yöntemin de önceden belirlenmiş olması gerekir. Bir bireysel psikolojik danışma programında ele alınan her bir amaca ulaşmak için hangi spesifik davranışsal ya da bilişsel-davranışsal psikolojik danışma müdahalelerinin uygulanacağı saptanmalı ve program yazılı bir belge haline getirilmelidir. Bu belge danışman ve danışan arasında bir kontrat olarak da işlev görebilecektir. Sözü edilen belgede danışma oturumlarının sıklığı

(örneğin haftada bir kez), yapılacak müdahalelerin yapısı ve alanı (sosyal pekiştirme, kaygı yönetimi gibi), süre (10 hafta gibi), amaç erişimi değerlendirmesinin ne zaman yapılacağı gibi unsurlar yer almalıdır.

7. Altıncı basamakta belirlenen ulaşılmaması beklenen düzeyden biraz yüksek ve biraz düşük düzeylerin belirlenmesi. Bu düzeyler söz konusu danışan için ulaşılmaması ihtimali biraz daha düşük olan ancak yine de ulaşılabilir sonuçlardır.
8. Ulaşılmaması beklenen düzeyden çok yüksek ya da çok düşük düzeylerin belirlenmesi. Bu düzeyler de danışanın ulaşabileceği sınırlar içindedir ve benzer problemleri olan kişilerin %5 ile 10' unun tedavi ya da danışma süreci sonunda geldikleri noktayı gösterir.

Kiresuk ve Sherman (1968) her bir ölçeğin aritmetik ortalaması 0, standart sapması ise 1'dir varsayımını temel almışlardır. Buna göre ölçekteki düzeyler ve bunların sayısal değerleri aşağıda gösterilmiştir.

Beklenenden çok yüksek	+2
Beklenenden biraz yüksek	+1
Beklenen düzey	0
Beklenenden biraz düşük	-1
Beklenenden çok düşük	-2

9. Ölçek kategorileri belirlendikten sonra danışanın o andaki düzeyi ya da başka bir deyişle başlangıç düzeyi de ölçek üzerinde işaretlenmelidir. Aşağıda Amaç Erişim Ölçeklerine bazı örnekler verilmiştir.

Örnek 1 (Cardillo ve Choate, 1994)

Erişim Düzeyleri	Ölçek 1 Kariyer Planlama	Ölçek 2 Öfke Kontrolü	Ölçek 3 Benlik Saygısı
Beklenenden Çok Fazla (+2)	Seçilmiş bir alanda iş elde etme	Zamanının en az % 85'i	Genellikle olumlu algılar
Beklenenden Fazla (+1)	Bir mesleği elde etmek için geliştirdiği bir planı izleme	Zamanının %65-84 arası	Olumsuz özelliklerden çok olumlu özellikler
Beklenen Düzey (Amaç) (0)	Bir ya da daha fazla alan belirleme ve bunlardan en az birini elde etmek için plan yapma	Son iki haftada geçen zamanın en az % 50 sinde öfkenin kontrolü	Kendisiyle ilgili algıladığı olumlu ve olumsuz özelliklerin eşit olması
Beklenenden Düşük (-1)	Bir ya da daha fazla alanı belirleme ancak plan yok	Zamanının en az % 25'i	Olumlu özelliklerden çok olumsuz özellikler
Beklenenden Çok Düşük (-2)	Belirlenmiş her hangi bir alan yok	Zamanının % 25 'inden az	Genellikle olumsuz algılar (değersizlik duygusu)

Örnek 2 (Kiresuk ve Choete, 1994)

Erişim Düzeyleri	Ölçek 1 Kariyer Planlama	Ölçek 2 Öfke Kontrolü	Ölçek 3 Benlik Saygısı
Beklenenden Çok Fazla (+2)	Uç ya da daha fazla kişi ile arkadaşlık kurma	Okuduğunu anlama testi notlarını 1.6 dan fazla artırma	Son bir haftada yatağını hiç ıslatmama
Beklenenden Fazla (+D)	Kamp danışmanının dışında bir ya da iki kişi ile arkadaşlık kurma	Okuduğunu anlama testi notlarını .9 ile 1.5 arasında artırma	Son bir haftada yatağını 1 ya da 2 kez ıslatma
Beklenen Düzey (Amaç) (0)	Kamp danışmanı ile arkadaşlığını sürdürmek için çaba gösterme	Okuduğunu anlama testi notlarını .1 ile .8 arasında artırma	Son bir haftada yatağını 3 ya da 4 kez ıslatma
Beklenenden Düşük (-D)	Kamp danışmanının arkadaşlık önerisini kabul etme	Okuduğunu anlamada aynı düzeyi sürdürme	Son bir haftada yatağını 5 ya da 6 kez ıslatma
Beklenenden Çok Düşük (-2)	Kamp boyunca hiç arkadaş edinmeme.	Okuduğunu anlama notlarında ilk haftaya göre düşme	Son bir haftada her gün yatağını ıslatma

Örnek 3 (Maher ve Barbrack, 1984)

Erişim Düzeyleri	Okul Devamsızlığı	Sınıftaki Verimlilik	Okul Disiplini
Beklenenden Çok Yüksek (+2)	% de 100 devam	Bütün akademik derslerle ilgili görevlerin %90 - 100' ünün tamamlanması	Müdür yardımcısına disiplin amaçlı 0-1 sevk.
Beklenenden Yüksek (+1)	% de 90-99 devam *	Akademik derslerle ilgili görevlerin %80 - 89'unun tamamlanması	Müdür yardımcısına disiplin amaçlı 2-4 sevk *
Beklenen Düzey (Amaç) (0)	% de 80-89 devam	Akademik derslerle ilgili görevlerin %70 - 79'unun tamamlanması *	Müdür yardımcısına disiplin amaçlı 5-6 sevk
Beklenenden Düşük (-1)	% de 60-79 devam OD	Akademik derslerle ilgili görevlerin %50 - 69'unun tamamlanması	Müdür yardımcısına disiplin amaçlı 7-10 kez sevk
Beklenenden Çok Düşük (-2)	% de 60 dan az devam	Akademik derslerle ilgili görevlerin % 50'den azının tamamlanması 0	Müdür yardımcısına disiplin amaçlı 10'dan fazla sevk D

Yukarıda verilen işlemleri gerçekleştirirken bazı hususlara dikkat etmek gerekir. Örneğin amaçların oluşturulmasında genel olmayan, teknik terimlerin kullanılmaması gerekir. Aksi takdirde bu terimlere yabancı olan danışanla yapılacak değerlendirme çalışmalarında istenen verim elde

edilmeyecektir. Amaçların genel, muğlak ya da belirsiz bir biçimde ifade edilmesi de bir diğer hatadır. Örneğin; sorunların spesifik olarak belirtilmediği "danışan kişiler arası sorunlarını çözer" biçimindeki bir ifadenin derecelendirilmesi çok zor olacaktır. Düzeylerin çakışması (beklenen düzey 7.5-8.5 saat uyku, beklenenden biraz yüksek düzey 8-9 saat uyku gibi) ya da düzeyler arası boşluk olması da (beklenen düzey 7.5-8.5 saat uyku, beklenenden biraz yüksek düzey 10-11 saat uyku gibi) istenmeyen hatalardandır. Bir ölçek için birden fazla gösterge kullanılması da her iki göstergedeki gelişme farklı düzey ya da yönde olabileceği için derecelendirme de sorun yaratacaktır.

Amaçların belirlenmesi işlemini danışman tek başına, bir ekip söz konusuysa birlikte ya da danışan tek başına gerçekleştirebilir. Ancak danışan ve danışmanın bu işlemi birlikte gerçekleştirmesi en uygun yöntemdir.

Değerlendirme

Amaç Erişim Ölçeğinin değerlendirmesine geçmeden önce uygulanan etkinliklerin değerlendirilmesi uygun bir adım olacaktır. Bu değerlendirmede; oturumların sıklığı, her oturumda ele alınan sorunlar ya da konular, uygulanan müdahale teknikleri, karşılaşılan problemler ve bunların nasıl çözüldüğü, danışanın oturumlara katılımı ve programda yapılan değişiklikler ele alınabilir. Söz konusu değerlendirmeyi yapabilmek için danışmanın her oturumdan sonra bu bilgileri kaydetmesi yerinde olacaktır.

Amaç Erişim Ölçeklerinin Değerlendirilmesi: Ölçek değerlendirmesi ölçekler hazırlanırken belirlenen tarihte danışan ve danışman tarafından birlikte gerçekleştirilir. Aynı birey ile ilgili farklı ölçekler için farklı tarihler belirlenmiş olması da mümkündür. Bu aşamada yapılacak ilk işlem her bir ölçek için danışanın ulaştığı düzeylerin işaretlenmesidir. Puanlama da denilebilecek bu işlem sonucunda elde edilen değerler aşağıda verilen formül (Kiresuk ve Sherman, 1968) kullanılarak aritmetik ortalaması 50 standart sapması 10 olan bir T puanına dönüştürülür.

Aşağıda örnek bir hesaplama yapılmıştır. (Thompson ve Rudolph, 1996)

Erişim Düzeyi	Ölçek 1 Görev Üzerinde Çalışma w ₁ = 2	Ölçek 2 Engelleyici, Yıkıcı Davranış w ₂ = 3	Ölçek 3 Dakiklık w ₃ = 2.5	Ölçek 4 İlişkiler w ₄ = 3	Ölçek 5 Not Yükseltme w ₅ = 1
Beklenenden Çok Yüksek(+2)	Günde derslerde yapması gereken dört görevi yerine getirme	Zamanın %91-100'ünde uygun davranışlar gösterme	Zamanında kalkma, yatağını düzeltme ve kahvaltısını kendi hazırlama*	Uç ya da daha fazla yeni arkadaş edinme	A düzeyinde başarı
Beklenenden Yüksek (+1)	Günde derslerde yapması gereken üç görevi yerine getirme*	Zamanın %81-90'ında uygun davranışlar gösterme*	Saat çalmadan kalkma yatağını düzeltme	Bir ya da iki yeni arkadaş edinme*	B düzeyinde başarı*
Beklenen Düzyey (Amaç) (0)	Günde derslerde yapması gereken iki görevi yerine getirme	Zamanın %70-80'inde uygun davranışlar gösterme	Saat çaldığında kalkma	Kavgalardan kaçınma	C düzeyinde başarı
Beklenenden Düşük (-1)	Günde derslerde yapması gereken bir görevi yerine getirme	İzinsiz konuşma^	Çalan saati kapatma ve tekrar uykuya dalma	Günde bir ya da iki kez kavga etme	D düzeyinde başarı
Beklenenden Çok Düşük (-2)	Gündüz rüyaları, sırasını terk etme, görevleri Görmezlikten gelme V	itme,vurma, sınıfı terketme, izinsiz konuşma	Saati kurmama ve zamanında kalkmama*'	Günde üç ya da daha fazla kez kavga etme^	Başarısız olmaya devam eder (FV)

$$r = 50 + \frac{10 \sum W X_i}{\sqrt{(1-p) \sum w_i^2 + p(\sum w_i)^2}}$$

W_i = her-bir ölçeğe verilen ağırlık puanı

x_i = her bir ölçekten elde edilen puan (erişim puanı)

p = ölçekler arasındaki ortalama korelasyon (genellikle 0.3 olarak verilir)

Başlangıç düzeyi:

$$= 50 + \frac{10 \times [(2 \times -2) + (3 \times -1) + (2.5 \times -2) + (3 \times -2) + (1 \times -2)]}{\sqrt{(1 - 0.3)(2^2 + 3^2 + 2.5^2 + 3^2 + 1^2) + 0.3(2 + 3 + 2.5 + 3 + 1)'}}$$

AMAÇ ERİŞİM ÖLÇEKLERİ

serdar erkan

$$50 + \frac{10 \times -20}{\sqrt{.7(29.25) + .3(132.25)}}$$

$$50 + \frac{-20}{\sqrt{.7(29.25) + .3(132.25)}} = 50 + \frac{-20}{7.756} = 50 + \frac{(-25.78)}{7} = 24.22$$

Değerlendirme Düzeyi

$$= 50 + \frac{10 \times [(2 \times 1) + (3 \times 1) + (2.5 \times 2) + (3 \times 1) + (1 \times 1)]}{\sqrt{(1-0.3)(2^2 + 3^2 + 2.5^2 + 3^2 + 1^2) + 0.3(2 + 3 + 2.5 + 3 + 1)}}$$

$$= 50 + \frac{10 \times 14}{\sqrt{.7(29.25) + .3(132.25)}}$$

$$= 50 + \frac{140}{\sqrt{60.15}} = 50 + \frac{140}{7.756} = 50 + 18 = 68$$

Eğer ölçeklere eşit ağırlık verilmişse formüü aşağıdaki biçimde yazılabilir.

$$7 = 50 + \frac{10 \times n \times p}{\sqrt{(1-p)(n^2 + 2np + p^2) + p(n + p)}}$$

n= ölçek sayısı

Yukarıda elde edilen değer bu durumda aşağıdaki biçimde hesaplanacaktır.

$$= 50 + \frac{10 \times (1 + 1 + 2 + 1 + 1)}{\sqrt{.5 - (.5 \times 0.3) + (.5^2 \times 0.3)}}$$

AMAÇ ERİŞİM ÖLÇEKLER

serdar erkan

$$\frac{50 + \frac{50 - 50}{\sqrt{5 - 1.5 + 7.5}}}{\sqrt{11}} = 50 + 18.07 \quad T = 68.07$$

Ölçeklere eşit ağırlık verildiğinde hesaplamada kullanılacak diğer bir yöntem ise daha pratiktir. Erişim puanlarının toplanması sonucunda ölçek sayısına göre düzenlenmiş dönüştürme tablolarına bakılarak doğrudan T puanını elde etmek mümkündür.

DÖNÜŞTÜRME TABLOSU(5 Ölçek)

Toplam Puan	Ortalama Ölçek Puanı	T puanı			
-10	-2.00	19.85			
-9	-1.80	22.86			
-8	-1.60	25.88			
-7	-1.40	28.89			
-6	-1.20	31.91			
-5	-1.00	34.92	Ölçeklerden	Elde	Edilen Puanlar
-4	-0.80	37.94	Ölçek 1	1	
-3	-0.60	40.95	Ölçek 2	1	
-2	-0.40	43.97	Ölçek 3	2	
-1	-0.20	46.98	Ölçek 4	1	
0	0	50.00	Ölçek 5	1	
+1	+0.20	53.02	Toplam	6	
+2	+0.40	56.03			
+3	+0.60	59.05			
+4	+0.80	62.02			
+5	+1.00	65.08			
+6	+1.20	68.09			
+7	+1.40	71.11			
+8	+1.60	74.12			
+9	+1.80	77.14			
+10	+2.00	80.15			

Tüm ölçekler için tek bir T puanı elde edilebilmesine karşın her bir ölçeği ayrı ayrı değerlendirmek de başlıca iki nedenden dolayı önemlidir(Maher ve Barbrack, 1984): a. Kullanılan farklı müdahale tekniklerinin her birinin hedeflediği amaç üzerindeki etkisini belirlemek için. b. bazı davranışların değişmesinin diğerlerinden daha kolay olması nedeniyle elde edilecek ortalama erişim puanı bilgi kaybına yol açabileceği için.

Elde edilen puanların ifade ettiği anlamlar aşağıdaki biçimde özetlenebilir (Maher,1983).

70 uzun dönemli amaçlara erişim

60 orta dönemli amaçlara erişim

50 kısa dönemli amaçlara ulaşılmıştır(beklenen düzey)

AMAÇ ERİŞİM ÖLÇEKLER

serdar erkan

40 beklenenden düşük erişim

30 beklenenden çok düşük erişim

Aşırı derecede düşük puanlar, danışanın katılımının düşük olması ya da verilen psikolojik danışma yardımının yetersizliğini gösterebileceği gibi, ölçek hazırlanırken ulaşılamayacak düzeyde amaçlar belirlenmesinden de kaynaklanabilir. Aşırı derecede yüksek puanlar ise psikolojik danışma yardımı almadan da gerçekleştirilebilecek amaçlar belirlenmesinden kaynaklanmış olabilir (Maherve Barbrack, 1984).

Başlangıçta belirlenen düzey ile değerlendirme aşamasında ulaşılan düzey arasındaki farkın hesaplanması yoluyla bir değişim puanı da elde edilebilir. Bu puanın negatif olması geriye gidişi, sıfır olması değişime olmadığını, pozitif olması ise iyileşmeyi gösterir.

Tekniğe Yönelik Eleştiriler

Amaç Erişim Ölçeklerine yönelik eleştiriler daha çok psikometrik niteliktedir. Bunlardan başlıcaları aşağıda verilmiştir(Maher ve Barbrack, 1984, Mac Kay ve Somerville,1996).

1. Her bir amaca verilen ağırlıklar oldukça sübjektiftir,
2. Erişim puanları eşit aralıklı bir ölçekten elde edilmiş gibi işlem görmektedir ancak bu nadir durumlar için geçerlidir. Genellikle söz konusu olan sıralama bazı durumlarda ise sınıflama ölçeğidir. Hatta bu özelliğinden dolayı bazı parametrik olmayan testlerin de uygulanabileceği belirtilmiştir.
3. Formülde kullanılan "ölçekler arası ortalama ilişki" p değeri varsayımsaldır ve gerçek değeri yansıtmayabilir.
4. Ölçekler "kişiyeye özel" oldukları için farklı kişilerin elde ettikleri puanlar karşılaştırmaya elverişli olmayabilir.
5. Ölçekteki beş olan düzey sayısı düşüktür ve bazı psikometrik problemlere yol açabilir,

Tekniğin Avantajları

AMAÇ ERİŞİM ÖLÇEKLER

serdar erkan

Amaç Erişim Ölçeklerinin avantajları ise aşağıdaki biçimde sıralanabilir. (Evans, 1981, Maher ve Barbrack, 1984, Mac Kay ve Somerville,1996)

1. Oldukça basit ve pratik bir tekniktir.
2. Hem danışan hem de danışman için yardım sürecinin hedeflerini netleştirir
3. Danışan ve danışmanların danışma sürecinden beklentilerinin daha gerçekçi olmasını sağlar.
4. Danışanın danışma sürecine katılımını artırır.
5. Oldukça esnek bir yapıya sahip olduğu için sosyal, duygusal, akademik amaçlarla ilgili olarak ya da danışan, danışman ya da diğerleri için önemli olan her hangi bir konuda uygulama imkanı vardır.
6. Amaçlar ve amaç göstergeleri danışana özgü olarak belirlendiği için danışma süreci daha anlamlı hale gelmektedir.
7. Psikolojik yardım hizmetlerinde ihmal edilen bir servis olan "izleme" formel hale getirilmektedir.

Sonuç

Amaç Erişim Ölçeklemesi yöntemi yukarıda belirtilen bir çok açıdan taşıdığı avantajlardan dolayı uygulanabilir görünmektedir. Ancak spesifik problem ya da davranışların ele alınmayıp daha kapsamlı amaçların hedeflendiği, daha global bir psikolojik danışma söz konusu ise yöntem yetersiz kalacaktır. Öte yandan psikometrik eksikliklerinden dolayı elde edilen puanların kullanımında dikkatli olunması gerekir. Sözü edilen sınırlılıkları büyük ölçüde gidermek amacıyla diğer standart ölçeklerle birlikte kullanımı daha yararlı olacaktır.

Kaynakça

- MACKAY, G. ; SOMMERVILLE, VV. ve LUNDIE, J. (1996) "Reflection on Goal Attainment Scaling (GAS): Cautionary Notes and Proposals for Development." Educational Research. 38,2, 161-172.

AMAÇ ERİŞİM ÖLÇEKLERİ

serdar erkan

- MAHER.C.A. ve BARBRACK., C.R..(1984) "Evaluating the Individual Counseling of Conduct Problem Adolescent: The Goal Attainment Scaling Method". Journal of School Psychology. 22, 285-297.
- MAHER, C.A..(198.3) "Goal Attainment Scaling: A Method for Evaluating Special Education Services. Exceptional Childeren. 49, 529-536.
- SMITH, A. (1994) "Introduction and Overview". Goal Attainment Scaling: Applications, Theory and Measurment. Ed: T. Kiresuk , A. Smith ve J. Cardillo. 1-14
- CARDILLO, E.J. ve CHOATE, R.O. (1994) "Illustrations of Goal Setting". Goal Attainment Scaling.-Applications, Theory and Measurment. Ed: T. Kiresuk , A. Smith ve J. Cardillo. 15-38.
- CARDILLO; E.J. ve SMITH, A. (1994) "Introduction and Overview". Goal Attainment Scaling: Applications, Theory and Measurment. Ed: T. Kiresuk , A. Smith ve J. Cardillo. 173- 212
- EVANS, H.M. (1981). "Psychiatric Patient Participation in Goal Setting as Related to Goal Attinment. Dissertation Abstracts International. 41, 4658B.
- KİRESUK,T.J. ve CHOATE, R.O. (1994) "Applications of Goal Attainment Scaling". Goal Attainment Scaling: Applications, Theory and Measurment. Ed: T. Kiresuk , A. Smith ve J. Cardillo. 61-104
- KİRESUK, T.J.(1968) "Goal Attainment Scaling: A General Method for Evaluating Comprehensive Community Mental Health Programs. Community Mental Health. 4, 443-453.
- THOMPSON., C.L. ve RUDOLPH, L.B.(1996) Counseling Childeren. Brooks/ Cole Publishing Company. Pacific Grove,CA.